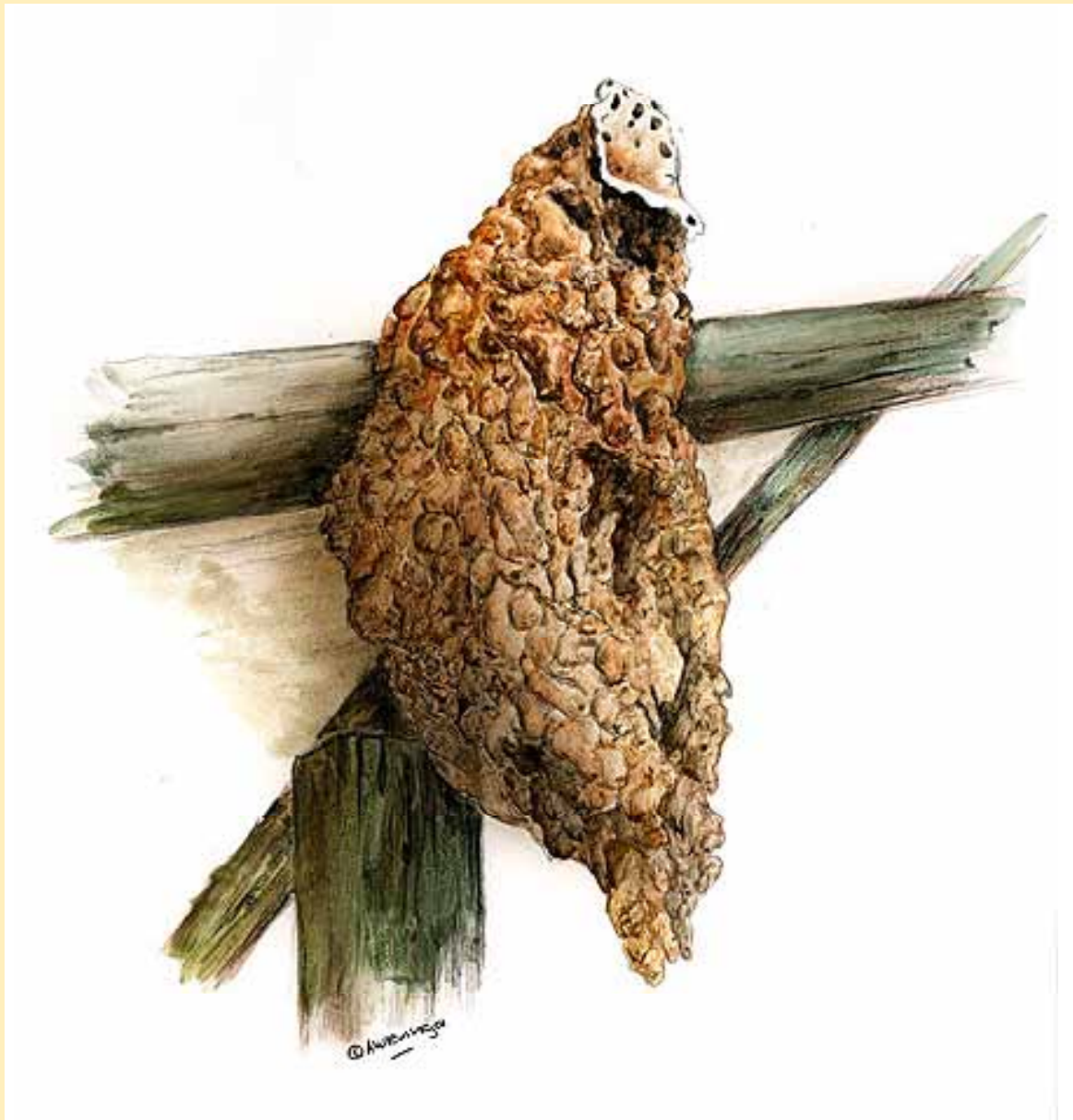

Boca de Sapo (*Partamona helleri*)

illustratie Bertus Wieringa

De volksnaam van deze Braziliaanse bij, Boca de Sapo, is zeer toepasselijk: kikkermond. Dit verwijst naar de grote nestopening bovenaan. Ik ontdekte deze kolonie aan een gebint van een schuur. De buitenkant van het nest is gemaakt van aarde, zandkorrels en hars. Die buitenmantel is keihard en bestand tegen tropische regenbuien. Soms wordt het nest gedeeltelijk in een holte, bijvoorbeeld in een muur of bloembak, soms ook in een verlaten deel van een termietennest gebouwd, maar ook dan met eenzelfde buitenwand. De grote ingang leidt naar een ruime kamer, waarvandaan een nauwe tunnel voert naar het broednest. In deze ruime

kamer vinden we een aantal stangen, pilaren met dwarsverbindingen. Bij alarm verzamelen zich daar de verdedigers. Een verdere tunnel leidt naar het broednest. Dat is omgeven door een mantel van hard materiaal, ook uit een mengsel van zandkorrels en propolis gebouwd. De raten zijn horizontaal, met als bijzonderheid dat er ook in deze broedruimte permanente pilaren zijn, uit zand en propolis gebouwd, die dwars door de raten lopen. Alle angelloze bijen bouwen broedcellen die weer worden afgebroken wanneer de bij uit de cel is gekropen. De was wordt hergebruikt en soms tijdelijk opgeslagen in bolletjes. Een nieuwe broedcel wordt

aan de rand van een bestaande raat gebouwd, met de opening naar boven. Met een nieuwe raat wordt begonnen midden op de vorige raat, vanuit een eerste cel staande op een pilaartje. De buitenrand van de raten is met een aantal horizontale wasstangetjes aan de wand van de holte opgehangen. Bij de *Partamona*-soorten, die hun nest onbeschermd in de openlucht bouwen, dienen de verticale en harde pilaren er wellicht voor om de constructie nog verder te verstevigen.

Om een filmpje te maken klopte ik tegen de buitenkant van het nest. Massaal kwamen ze eruit en beten me in armen en benen!